

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 267/2017-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. júla 2017 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti obchodnej spoločnosti SLOV-ENERGIA CONSULTING s. r. o., Mlynské nivy 43, Bratislava, zastúpenej obchodnou spoločnosťou PATENT IURIST s. r. o., Dostojevského rad 5, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ing. Vladimír Neuschl, ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 16 CoKR 44/2015 z 20. júla 2016, takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti obchodnej spoločnosti SLOV-ENERGIA CONSULTING s. r. o., ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 16 CoKR 44/2015 z 20. júla 2016, **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. novembra 2016 doručená sťažnosť spoločnosti SLOV-ENERGIA CONSULTING s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 16 CoKR 44/2015 z 20. júla 2016 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

Z obsahu sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je žalovanou v spore o určenie pravosti popretej pohľadávky vedenom na Okresnom súde Trenčín (ďalej len „okresný súd“). Okresný súd uznesením sp. zn. 39 Cbi 24/2013 z 26. októbra 2015 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) pripustil zmenu účastníkov na strane žalobcu na základe § 92 ods. 2 a ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“ alebo „stará procesná úprava“).

Proti prvostupňovému rozhodnutiu sa sťažovateľka v zákonnej lehote odvolala. Po podaní odvolania, ale zároveň ešte pred rozhodnutím krajského súdu o podanom odvolaní, nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“ alebo „nová procesná úprava“). O odvolaní sťažovateľky rozhodol krajský súd napadnutým rozhodnutím tak, že podané odvolanie odmietol.

Odmietnutie odvolania bolo založené na ustanoveniach § 355 ods. 2 CSP a § 357 CSP, z ktorých podľa názoru krajského súdu nepochybne vyplýva, že podanie odvolania proti uzneseniu okresného súdu nie je podľa novej procesnej úpravy prípustné.

Sťažovateľka podanou sťažnosťou namieta, že v zmysle starej procesnej úpravy podanie odvolania proti uzneseniu okresného súdu prípustné bolo, čo aj využila a odvolanie ešte v čase platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku podala.

Sťažovateľka je toho názoru, že Občiansky súdny poriadok jej proti uzneseniu okresného súdu garantoval právo na podanie odvolania. Napriek tomu jej krajský súd mal napadnutým rozhodnutím toto právo odňať z dôvodu, že podané odvolanie posúdil podľa Civilného sporového poriadku. Krajský súd mal v napadnutom rozhodnutí *de facto* skonštatovať, že právo na podanie odvolania z titulu zmeny právnej úpravy sťažovateľka využiť nemôže. Inak povedané, sťažovateľka sa nestotožňuje s tým, že o včas podanom a prípustnom odvolaní podľa starej procesnej úpravy bolo nakoniec rozhodnuté tak, že jeho prejednanie je podľa novej procesnej úpravy neprípustné. Vo veci sa domáha posúdenia prípustnosti odvolania podľa § 201 OSP a § 202 OSP a tvrdí, že o prípustnosti odvolania bola predsa v uznesení okresného súdu aj poučená.

Sťažovateľka tvrdí, že si je vedomá, že prechodom zo starej procesnej úpravy na novú s účinnosťou k 1. júlu 2016 sa reštriktívne zmenila koncepcia prípustnosti odvolania proti uzneseniam súdu prvej inštancie. Domáha sa však vecného rozhodnutia o riadne podanom odvolaní podľa Občianskeho súdneho poriadku.

Ako už bolo uvedené, sťažovateľka je presvedčená, že za účinnosti starej procesnej úpravy nadobudla právo na podanie odvolania, ktoré jej bolo aplikáciou novej procesnej úpravy odňaté, a domáha sa ochrany nadobudnutého práva v zmysle teórie *iura qaestita* (teória nadobudnutých práv). V inom postupe vidí retroaktivitu, čo podkladá rôznymi rozhodnutiami ústavného súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“).

V závere sťažnosti sťažovateľka zdôrazňuje, že účinky podaného odvolania neboli posúdené podľa procesnej úpravy, za ktorej bolo odvolanie podané (Občiansky súdny poriadok), ale boli posúdené spätne podľa novej procesnej úpravy (Civilný sporový poriadok), a je toho názoru, že prípustnosť podania odvolania bolo treba skúmať ku dňu podania odvolania a posudzovať ho tiež podľa právnej úpravy platnej a účinnej ku dňu jeho podania (Občiansky súdny poriadok). Tvrdí, že právo na podanie odvolania je treba vnímať ako právo na to, aby po podaní odvolania nastal vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu

účinnok suspenzívny a devolutívny, ale tiež aby odvolanie bolo vecne preskúmané. Tieto účinky podľa názoru sťažovateľky nastávajú okamihom podania odvolania.

Sťažovateľka v petite sťažnosti žiada, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu bol porušený čl. 12 ods. 1 ústavy a základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, aby napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a aby jej priznal úhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 267/2017 z 19. apríla 2017 prijal sťažnosť na ďalšie konanie v časti namietajúcej zásah do práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

K sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril krajský súd podaním sp. zn. Spr 112/17 zo 16. mája 2017. Vecne poukázal na to, že ustanovenie § 92 OSP nevyžadovalo súhlas žalovaného (sťažovateľky) k zmene v osobe žalobcu a na tomto tvrdení založil tvrdenie o podaní odvolania sťažovateľkou ako neoprávnenou osobou. Poukázal na smerodajnú judikatúru najvyššieho súdu (sp. zn. 4 M Obdo 4/2009 z 22. decembra 2009), podľa ktorej sťažovateľka nemala byť považovaná za osobu oprávnenú na podanie odvolania. Ďalej poukázal na to, že 10. mája 2017 vydal k napadnutému rozhodnutiu opravné uznesenie sp. zn. 16 CoKR 44/2015 (ďalej len „opravné uznesenie“). V zmysle ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasil s upustením od ústneho pojednávania.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k vyššie uvedenému stanovisku krajského súdu vyjadrila sťažovateľka v podaní z 5. júna 2017. Zotrvala na argumentácii uvedenej v sťažnosti a na dokreslenie situácie poukázala na to, že odvolanie bolo podané z dôvodu zabránenia vstupu do konania špekulatívnemu veriteľovi, čo môže zhoršiť jej postavenie v inom konkurznom konaní (sťažovateľka v podanom odvolaní namietala, že jej nebol doručený návrh na zmenu účastníkov konania ani právny titul postúpenia pohľadávky,

na základe čoho sa nemohla proti zmene účastníkov konania účinne brániť, pozn. ústavného súdu). V zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasila s upustením od ústneho pojednávania.

Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, keďže dospel k názoru, že od tohto pojednávania nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie namietaného porušenia práv.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podstatou základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy je podľa ústavného súdu (PL. ÚS 22/06) poskytnutie ochrany hmotnému právu účastníka súdneho konania (III. ÚS 236/2015).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu, ústavný súd nie je ďalšou inštanciou v sústave všeobecného súdnictva, ale nezávislým orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124

ústavy) pôsobiacim mimo tejto sústavy, pričom vo svojej judikatúre sa riadi zásadou minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti preskúmané (napr. IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010). Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 1/03, I. ÚS 226/03).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj pri rozhodovaní v danej veci.

Predmetom sťažnosti je požiadavka vecného prieskumu napadnutého rozhodnutia. Sťažovateľka krajskému súdu vytýka nesprávne posúdenie prípustnosti odvolania proti uzneseniu, ktorým bola pripustená zmena v osobe žalobcu.

Krajský súd v napadnutom rozhodnutí odôvodnil výrokovú časť rozhodnutia takto: *„Z dikcie ustanovenia § 355 ods. 2 CSP v nadväznosti na ustanovenie § 357 CSP nepochybne vyplýva, že zákonodarca taxatívne vymenúva okruh uznesení súdu prvej inštancie, proti ktorým je odvolanie prípustné, t. j. proti uzneseniu, ktoré nie je uvedené v komentovanom ustanovení, odvolanie prípustné nie je. Ide o zmenu oproti doterajšej právnej úprave, ktorá taxatívne vypočítavala uznesenia, voči ktorým odvolanie prípustné nebolo.“*

Sťažovateľka tvrdí, že týmto výkladom jej bolo odňaté právo na podanie odvolania a následne na vecný prieskum podaného odvolania, pretože také práva jej za účinnosti starej procesnej úpravy (Občiansky súdny poriadok) patrili.

Jej uvedené tvrdenie si nemožno celkom osvojiť bez výhrad, pretože k vecnému prieskumu podaného odvolania mohol krajský súd pristúpiť až po preskúmaní podmienok prípustnosti podaného odvolania. Problematickým teda nebol samotný vecný prieskum podaného odvolania, ku ktorému vlastne ani nedošlo (odvolanie bolo procesne odmietnuté), ale posúdenie podmienok prípustnosti odvolania.

Krajský súd vo veci teda poukazuje na okamžitú aplikabilitu novej procesnej úpravy (Civilný sporový poriadok) na konanie (§ 470 ods. 1 CSP). Ňou obhajuje svoj postup.

Sťažovateľka však tvrdí, že stará procesná úprava (Občiansky súdny poriadok), čo do predmetu, pripúšťala podať odvolanie proti ktorémukoľvek uzneseniu (ak to zákon nevylučoval, pričom v jej prípade to nevylučoval; a dôvodí tak z § 201 OSP a § 202 OSP). Z uvedeného dôvodu je podľa jej názoru postup krajského súdu podľa § 355 ods. 2 CSP a § 357 CSP (založený na odmietnutí odvolania z dôvodu neprípustného predmetu odvolania) neprijateľný.

Krajský súd v zásade súhlasí s tvrdením sťažovateľky o tom, že odvolanie bolo podľa § 201 OSP a § 202 OSP čo do jeho predmetu prípustné. Tvrdí však, že podľa Civilného sporového poriadku tomu tak nebolo a že vo veci existoval aj iný dôvod na odmietnutie odvolania.

Ako vyplýva z vyjadrení krajského súdu a repliky sťažovateľky, krajský súd po skončení konania pristúpil k nezvyčajnému kroku. K napadnutému rozhodnutiu vydal opravné uznesenie (v ktorom sa tváril, že napráva zrejmu pisársku, resp. obdobnú nesprávnosť), pričom do odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vecne doplnil nový dôvod rozhodnutia – odmietnutie odvolania z dôvodu, že bolo podané neoprávnenou osobou [§ 218 ods. 1 písm. b) OSP]. Podľa názoru krajského súdu pripustenie zmeny v osobe žalobcu nemalo žiadny (negatívny) dopad na postavenie sťažovateľky v konaní, a preto jej odvolanie bolo možné odmietnuť aj z uvedeného dôvodu a tento dôvod sa už prelína s dôvodom odmietnutia odvolania podľa § 386 písm. b) CSP. Svoj názor podložil rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Obdo 4/2009.

S tvrdením o možnosti odmietnuť podané odvolanie z dôvodu jeho podania neoprávnenou osobou podľa starej (Občiansky súdny poriadok), ako aj podľa novej (Civilný sporový poriadok) procesnej úpravy zas v zásade súhlasí sťažovateľka. Tá ale tvrdí, že názor krajského súdu je v jej prípade značne zjednodušený a dôvody zakladajúce odmietnutie odvolania ako podaného neoprávnenou osobou nie sú vecne naplnené. Tvrdí, že taký postup krajského súdu môže vytvoriť žalobcovi priestor pre zneužitie práva v inom konaní. Z toho dôvodu aj odvolanie podala.

Ústavný súd neprehliada taktický zámer sťažovateľky blokovať podaním odvolania zneužitie práva v inom konaní, avšak na tomto mieste musí konštatovať, že tvrdenie sťažovateľky je zatiaľ v abstraktnej rovine a že všeobecné súdy sú povolané chrániť ju pred zneužitím práva tiež v konaní, v ktorom sa údajné zneužitie práva prejaví. Dodáva, že podstatou konania, v ktorom sa odvolala proti pripusteniu zmeny v osobe žalobcu, je určenie popretej pohľadávky. Podstatou konania teda nie je to, kto je veriteľom, ale zjednodušene povedané, otázka existencie pohľadávky. Preto je pre všetkých účastníkov tohto konania dôležité spravodlivé rozhodnutie o existencii pohľadávky a v tomto konaní nie je vhodné vytvárať priestor pre taktizovanie ohľadom iného konania (prostredníctvom podávania pre podstatu sporu málo významných odvolaní, resp. formálneho uplatnenia práva v duchu „odvolania sa pre odvolanie sa“). Obdobnou logikou sa riadil aj zákonodarca pri zmenách v koncepcii prípustnosti odvolania. Jeho zámerom bolo vytvoriť také procesnoprávne inštitúty, ktoré umožnia čo najviac sa priblížiť k ideálu rýchlej a spravodlivej ochrany práv a právom chránených záujmov procesných strán za predpokladu zodpovedného prístupu subjektov civilného procesu k súdnemu konaniu.

Ústavný súd tiež neprehliada skutočnosť, že sťažovateľka v podanom odvolaní namietala, že jej nebol doručený právny titul zmeny v osobe žalobcu (zmluva o postúpení pohľadávky) a že sa k tejto zmene vyjadriť nemohla. Tieto námietky považuje za významné, avšak musí konštatovať, že ich prípadný prieskum vedel dospieť iba k výsledku pre konanie okrajového významu, pretože ako už bolo uvedené, meritum

konania je o existencii pohľadávky a nie o tom, kto ju vlastní. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nepovažoval túto okolnosť za rozhodujúcu.

Ústavný súd neprehliada ani skutočnosť, že krajský súd sa nakoniec snažil napraviť napadnuté rozhodnutie doplnením prieskumu prípustnosti odvolania opravným uznesením, a to z hľadiska, či bolo podané oprávnenou osobou, pričom dospel k záveru, že sťažovateľka podľa starej (Občiansky súdny poriadok) ani podľa novej (Civilný sporový poriadok) procesnej úpravy nebola oprávnenou osobou na podanie odvolania. V uvedenom našiel krajský súd spoločný prienik starej a novej procesnej úpravy, a tým poukazoval na vecnú správnosť výroku napadnutého rozhodnutia. Ústavný súd však snahu krajského súdu stelesnenú v opravnom uznesení ponecháva v rovine, že opravné uznesenie nepodrobuje prieskumu, pretože v posudzovanom prípade nebolo opravným uznesením vhodné vecne zakladať nové dôvody odmietnutia odvolania.

Nakoniec teda ústavný súd musel vyhodnotiť ústavnú udržateľnosť výroku o odmietnutí podaného odvolania v napadnutom rozhodnutí bez prihliadnutia na opravné uznesenie.

Podľa § 470 ods. 1 CSP ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.

Podľa § 470 ods. 2 CSP právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. (...)

Ako už bolo uvedené, sťažovateľka v spore útočí na postup krajského súdu spočívajúci v uplatnení okamžitej aplikability Civilného sporového poriadku z dôvodu, že na tento postup nebol podľa jej názoru vo veci daný dôvod. Ústavný súd nepopiera, že odôvodneniu napadnutého rozhodnutia mohlo byť venované viac priestoru, a to najmä vo vzťahu k uplatneniu okamžitej aplikability Civilného sporového poriadku a jej dopadu na postavenie sťažovateľky (justifikácia účinkov procesných úkonov). Princíp justifikácie účinkov procesných úkonov (§ 470 ods. 2 CSP) je totiž účinnou brzdou prípadnej

retroaktívnej interpretácie a aplikácie novej procesnej úpravy. Tento princíp je spôsobilý obmedziť plné rozvinutie okamžitej aplikability v prípade, ak by jej plné rozvinutie mohlo spôsobiť ústavnú nonkonformitu rozhodnutia. Právne účinky úkonov, ktoré nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, pritom zostávajú zachované.

Výrok o odmietnutí odvolania je však podľa názoru ústavného súdu materiálne udržateľný preto, že podanie odvolania nemalo potenciál ústavne významným spôsobom ovplyvniť správnosť rozhodnutia sporu v jeho merite (ohľadom existencie pohľadávky). Námietka retroaktívneho uplatnenia Civilného sporového poriadku vo vzťahu k Občianskemu súdnemu poriadku sa v svetle okolností ukázala iba ako argument zastierajúci odôvodnenie predĺženia rozhodovania v merite prejednávanej veci (z dôvodu procesnej taktiky sťažovateľky). Podstatou princípu okamžitej aplikability je však zabezpečiť procesne efektívne prejednanie veci vyhnutím sa nachádzaniu vhodného procesného režimu (v spleti prechodných ustanovení), čo umožňuje súdom sústrediť sa na hmotnoprávnu povahu sporu. V tomto ohľade je napadnutie postupu krajského súdu spočívajúceho v arbitrárnom uplatnení okamžitej aplikability Civilného sporového poriadku v prejednávanej veci neopodstatnené, pretože požaduje odklon od sústredenia sa na hmotnoprávnu povahu sporu (existencia pohľadávky) k riešeniu námietok nemajúcich vo vzťahu k meritu sporu zásadný význam (vlastníctvo pohľadávky). Keďže podané odvolanie nebolo spôsobilé podstatným spôsobom ovplyvniť meritum sporu, nemožno ani bez výhrad uvažovať o zhoršení postavenia sťažovateľky v tomto spore. Z uvedeného dôvodu ani jej tvrdenia neodôvodňujú ústavnú nekonformitu napadnutého rozhodnutia.

Ústavný súd na základe uvedeného dospel k názoru, že za danej procesnej situácie sa námietka porušenia v záhlaví tohto rozhodnutia označeného základného práva napadnutým rozhodnutím krajského súdu posunula do výlučne akademickej roviny. V takýchto prípadoch sa teória i prax ústavných súdov vyhranene prikláňa k odmietnutiu v takejto veci rozhodovať (m. m. III. ÚS 875/2016).

Z týchto dôvodov rozhodol ústavný súd tak, že sťažnosti sťažovateľky nevyhovel.

Vzhľadom na nevyhovenie sťažnosti ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (zrušenie napadnutého rozhodnutia, vrátenie veci na ďalšie konanie, úhrada trov právneho zastúpenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. júla 2017